

Recension av Robert Willim, *Framtid.nu: Flyt och friktion i ett snabbt företag* (Brutus Östlings bokförlag Symposion, 2002).

När 1990-talet gick mot sitt slut dominerades medias IT-bevakning av två berättelser, en negativ och en positiv. Den ena - scenariot att många datorer skulle kollapsa vid millennieskiftet - visade sig vara en överdriven rädsla utan någon vidare förankring i verkligheten. Den försvann också snart från tidningssidorna. Den andra - idén att man levde i 'en ny ekonomi' med nya spelregler för företag - överlevde något längre.

Om denna andra idé har Robert Willim, etnolog vid Lunds universitet, skrivit en doktorsavhandling. Boken är en läsvärd och lättillgänglig analys av ett centralt svenskt äventyr i den nya ekonomin, det lundabaserade Framfab. Genom sin rapport inifrån den svenska IT-sektorns kanske mest hajpade företag presenterar Robert Willim en läsvärd berättelse som handlar om framtidsdrömmar, arbetsmiljö och företagsideologi vid millennieskiftet.

I Lund finns sedan länge företagsbyn Ideon. Här är det tänkt att teknikintensiva företag ska kunna utvecklas i ett fruktbart möte mellan universitet och näringsliv. Ett av de många småföretag som i mitten av 1990-talet tog plats här i Ideons så kallade 'kuvös' var Framtidsfabriken. 1995 hade man fem anställda, året därefter fick man en tung kund som Volvo när man gjorde en Internetlansering av den nya Volvomodellen C-70.

Snart kunde företaget flytta från 'kuvösen' till Ideons större byggnader. Antalet anställda ökade mycket snabbt, etablerade affärsmän som Hans Rausing investerade i företaget som bytte namn till Framfab. Det lanserades på Stockholmsbörsen, aktien sköt i höjden och företaget växte genom företagsförvärv och nyanställningar.

Framfab växte sig stort i en tid då många förespråkare talade om ett nytt slags spelregler för företagen. "Den nya världen är annorlunda. Glöm den gamla världsordningen. Glöm det du kunde i går. Den revolutionerande sanningen är att 1,3 kg hjärna är vår nyckel till framtiden" hävdade ekonomen Jonas Riddestråle våren 2000.

I den här synen på ekonomi var det intellektuella kapitalet viktigt, snabbhet och förändringar självändamål. Till och med på ytan skilde sig den nya

ekonomins företag från den gamla. Jonas Birgersson såg ut som en lite excentrisk student i sina kortbyxor och sin fiberpälströja medan den gamla ekonomin leddes av herrar i slips och mörk kostym. Robert Willim menar att sådana här imagehänsyn faktiskt spelade roll för att profilera företaget, få genomslag i media och, i slutändan, för att ge skjuts åt aktiekursen.

Till Birgerssons och Framfabs image hörde även ett närmast sparsamt ideal. Man bjöd investerare på billig snabbmat. Man utrustade sina kontor med möbler från IKEA. Birgersson pekade ut IKEA:s Ingvar Kamprad som en förebild. Precis som IKEA hade Framfab och Birgersson en lågbudgetprofilering parad med ett ideal av närmast småländsk arbetsmoral, utvecklingsoptimism och framtidstro.

En av bokens förtjänster är att den inte enbart behandlar Framfab utifrån tryckta källor utan verkligen försöker, utifrån intervjuer, observationer på arbetsplatser mm, ge en bild av hur verkligheten för de anställda på Framfab gestaltade sig.

Willim finner att arbetsplatskulturen på Framfab kan karaktäriseras av en idé om nyttan av lek. Att arbeta på Framfab skulle inte vara något rutinarbete - där skulle istället råda en lekfull stämning. Skillnaden mellan arbete och fritid borde minimeras, det skulle vara kul att jobba på Framfab. Arbetarna fick ansvar att förhålla sig på ett flexibelt sätt till sina arbetstider och -uppgifter.

Vid sidan av lekfullheten var snabbhet och frånvaro av byråkrati och hierarkier dygder på Framfab. Man såg sig själv som företrädare för en ny tids företag som skulle röra sig snabbt framåt mot en IT-fylld framtid, till skillnad från de traditionella företagen som i Framfabjargongen kallades 'respiratorer'.

På sina håll i avhandlingen hade man önskat en vidare diskussion. En förutsättning för Framfabs tillväxt var den tillgång på duktiga programmerare som fanns i form av studenter vid Lunds universitet och Lunds tekniska högskola. Det var inte ovanligt att studenter avbröt sina studier mitt i för att börja på Framfab. Här kunde Willim ha fört ett vidare resonemang kring betydelsen av universitet för en regions tekniska och ekonomiska utveckling. Universiteten drar horder av intelligenta unga människor till en region och spelar förmodligen en viktig roll i regionens ekonomiska liv, bland annat genom att förse traktens företag med välutbildad arbetskraft.

Willim har baserat sin analys bland annat på ett antal anställda som var centralt placerade i det hippa Framfabkollektivet. Vilka berättelser fanns mer perifert i organisationen, hur uppfattade de som inte satt i denna centrala grupp sin arbetssituation och företagets kultur?

Trots dessa invändningar står det klart att Robert Willim har skrivit en mycket intressant och relevant studie av företagskulturen i det närmast legendariska Framfab. Boken är dessutom skriven på ett sådant sätt att den är tillgänglig även för en läsekrets utanför de akademiska seminarierummen. Den kan varmt rekommenderas för den som är intresserad av den svenska IT-sagan Framfab.

Gustav Holmberg